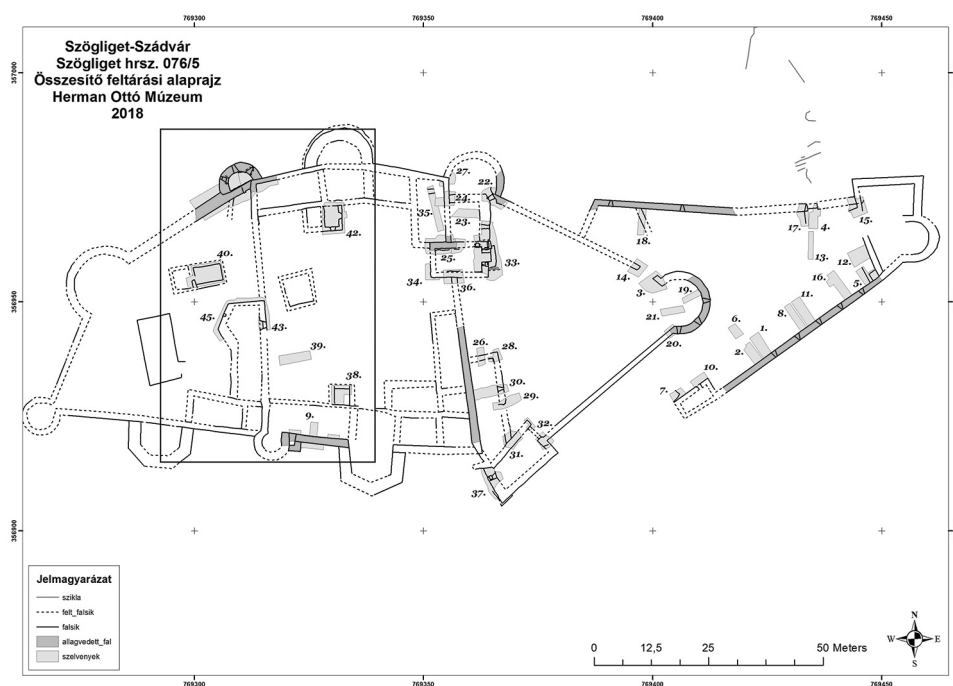

GÁL VIKTOR

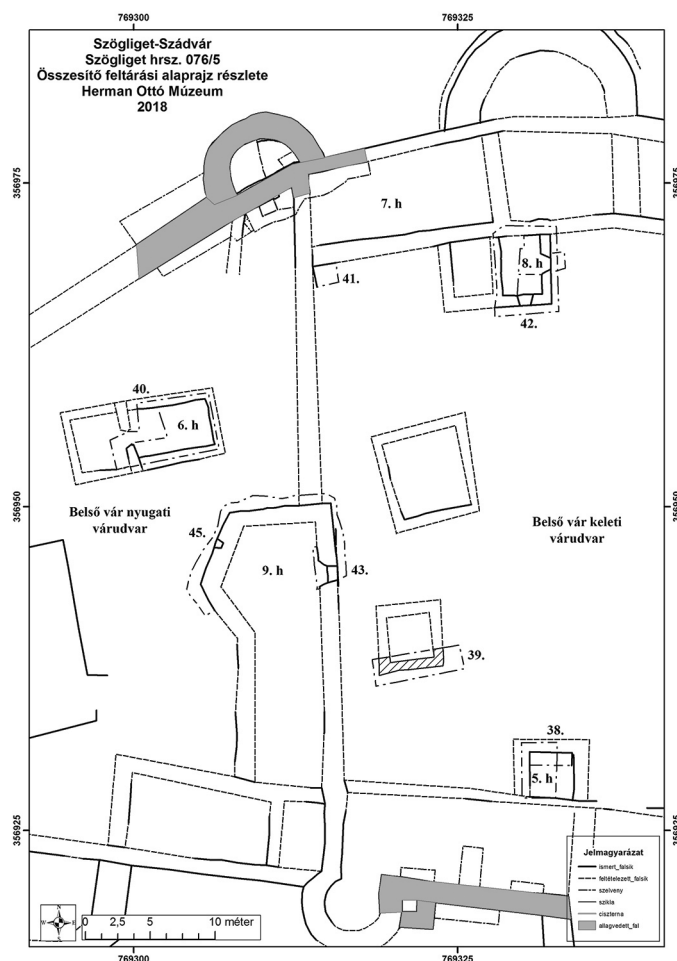
SZÁDVÁR 2017. ÉVI KUTATÁSÁNAK ÚJABB EREDMÉNYEI

A Szádvárért Baráti Kör szervezésében és a Herman Ottó Múzeum szakmai irányítása mellett 2017. július 31. és augusztus 4. között került sor Szádvár újabb, de továbbra is csak kis léptékű régészeti kutatására. Célunk a korábbi években megkezdett területek (épülethegeységek) feltárásának folytatása, valamint ezek kiterjesztésével a belső vár alaprajzi kéének és építéstörténetének további pontosítása volt.

1. kép: Szádvár összesítő kutatási alaprajza, 2018.

A belső vár déli épületszárnyához kapcsolódó melléképület (5. helyiség) kutatását a helyiség északi-északkeleti részében folytattuk (38. terület). Az északkeleti sarok feltárásával pontosítottuk az épület belső méretét, mely észak-déli irányban 380 cm-nek, míg kelet-nyugat irányban 320 cm-nek bizonyult. A keleti falon, annak lepusztult tetejétől mért -70 cm-re, a belső falsíkból kiugró 30 cm széles padkát találtunk. Erről a kiszélesedő falszakasról indíthatták a helyiség nyugati falán 2016-ban feltárt vakolt boltozat keleti vállát. Az 5. helyiség északkeleti sarkában egy 140x180 cm kiterjedésű területen mélyítettünk a padka magasságától mérve -140 cm-ig. A köves, habarcsos utolsó pusztulási réteg alatt ebben a mélységben nagyméretű, hasáb alakú darázsköveket észleltünk. (3. kép) Feltételezzük, hogy ezek a dongaboltozat – talán már a járószintre zuhant – elemei lehetnek. Az északi fal belső síkjának megtisztítása során megfigyelhettük, hogy a falat

2. kép: A vár 2017. évi kutatási területeit feltüntető alaprajzi kivágás

utólag építették be a helyiség keleti és nyugati fala közé. A kissé eltérő falazási mód mellett két másodlagosan beépített faragott követ is dokumentálhattunk annak belső síkjában.

A belső vár nyugati traktusában folytattuk a kétosztatú pincetér (6. helyiség) keleti egységének feltárását (40. terület). A 2016. évben részben feltárt bejáratától északra nyitottunk egy nagyobb méretű, kelet-nyugati irányú, 140x230 cm kiterjedésű kutatóblokkot. Csúpn a falak belső síkjainak megtisztításával azonosítottuk a pincébe vezető lejárát északi szélét, meghatározhattuk a nyílás belső szélességét (105 cm), valamint a pince északnyugati belső sarkát is. (4. kép) Folytattuk a 2016-ban részlegesen feltárt kályhacsempe-omladék további kutatását és a csempeanyag dokumentálását, felszedését. A leletanyag alapján (10-11. képek) feltételezünk egy egyszerű hasáb alakú, zöldmáz, veretmintás kályhát tudunk rekonstruálni. A négyzetes csempe párhuzamait eddig a kassai Miklós-börtön, a diósgyőri, valamint a szendrői vár ásatásaiból (Tomka Gábor szíves szóbeli közlése) ismerjük. Az

3. kép: A déli melléképület (5. helyiség) északi fala és a boltozat beomlott darabjai

4. kép: A kétszattatú pince (6. helyiség) nyugati bejárata és északnyugati sarka a kutatás végén

5. kép: A konyha (8. helyiség) keleti felében megtisztított földes 17. századi járósínt

elért mélységben azonban még sem a kályha alapozása, sem a pince járósíntje nem jelentkezett.

2017-ben folytattuk a belső vár északi épületszárnya mellett lévő melléképület (8. helyiség) feltárását is (42. terület). A konyhaként szolgáló tér keleti felében megtisztítottuk annak utolsó, 17. századi földes, ledöngölt járósíntjét. (5. kép) Kibontottuk a törmelék alól a helyiség kelet felé nyíló bejáratát, valamint részben megkutattuk annak előterét is. Ahogy ajtókeretre vagy szárkővekre utaló fészkeket, úgy *in situ* küszöbkövet sem találtunk a nyílásban. Az ajtókeret mindkét oldalán, a küszöb szintjében, egy-egy függőleges állású, 40 cm magas, 20 cm széles és 15 cm mélységű téglalap alakú bemélyedést észleltünk az épület külső falsíkjában. (7. kép) A nyílástól keletre a törmelékréteg alatt kelet felé ereszkedő rétegsort észleltünk, melyekből 17. századi leletanyag került felszínre. A réteg tetején talált elszénült deszkamaradványok, valamint a küszöbszinten talált, falba mélyedő bevágások nem zárják ki, de nem is erősítik meg itt egy esetleges falépcső egykori meglétét.

6. kép: A konyha (8. helyiség) délkeleti sarkában nyitott kutatóblokk, a feltárt feltöltési és építési rétegekkel

7. kép: A konyha (8. helyiség) keleti bejáratának feltárt előtere

A konyha délkeleti sarkában egy kb. 150x150 cm-es területen átvágtuk a járószintet. A kutatóblokk északnyugati részén egy, az épület pusztulási rétegéből induló beásást, talán kincskereső gödröt észleltünk. A 8. helyiség járószintje alatt felváltva jelentkeztek leletanyagban gazdag feltöltési és habarcsos építési rétegek. (6. kép) Az épület falai ebben a mélységben már egyértelműen alapozási jellegzetességet mutattak, továbbá megfigyelhettük, hogy a falak belső vakolata is csak a járószintig fogható meg. A földes padlóból és az egyik feltöltési rétegből I. Ferdinándhoz köthető ezüstdénárok kerültek elő. A kutatott épület keltezésével kapcsolatban megállapítható, hogy az nem szerepel az 1573-ban készített Angelini-féle alaprajzon, ezért (a legutolsó járószintben és az alatta lévő építési/feltöltési rétegekből előkerült pénzérmék – 1542. és 1547. évi veretek – valamint az előkerült kályhacsempe-típusok alapján) a konyha építését leghamarabb a 16-17. század fordulójára helyezhetjük.

A 2017. évi kutatásunk másik fontos területe a belső vár középpontjában elhelyezkedő, még romjaiban is sokszögformát mutató épület alaprajzában (45. terület) és nyílásrendszerének (43. terület) felderítése volt. A rövid ásatási időny alatt sikerült az épület (9. helyiség) külső falsíkjainak 80%-át átlagosan 60-80 cm magasságban megtisztítanunk az omladéktól és az aljnövényzettől. (8. kép) A belső vár területét észak-déli irányban kettéválasztó épületkomplexum északi végében elhelyezkedő épület kutatását az Angelini-féle alaprajzon ábrázolt közlekedési rendszer miatt kezdtük meg. Az 1573-ban készített felmérés szerint ugyanis az itt állt ötszögű épületen keresztül volt megközelíthető a belső vár nyugati udvara. Az alaprajz arra utal, hogy a helyiség keleti és északi falain található nyílásokon keresztül, a közlekedési útvonalat derékszögben megtörve vezették át az utat a két udvarrész között.

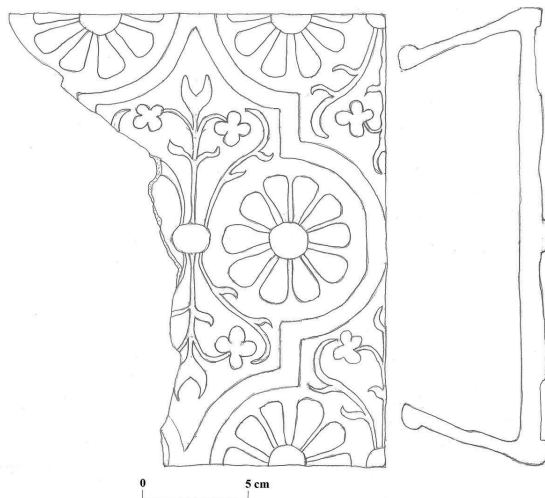

8. kép: Az ötszögű épület (9. helyiség) északnyugati falának külső síkja a lőréssel, a kutatás végén

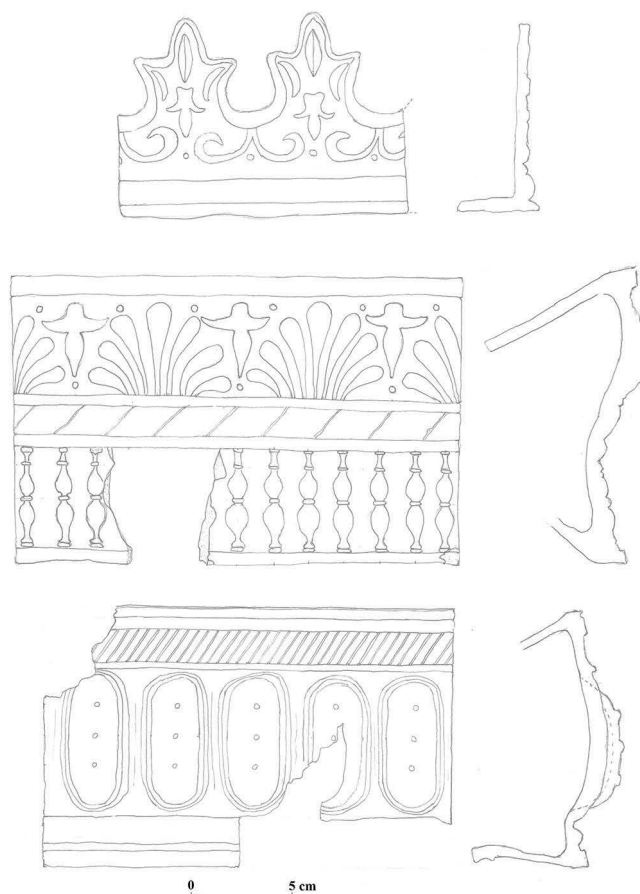

9. kép: Az ötszögű épület (9. helyiség) keleti falában feltárt nyílás belső, nyugati oldala felől

Az eddigi kutatás során az épület északi falában nyílást nem észleltünk. A várudvarokat elválasztó északi falazat csatlakozásának mikéntje sem ismert. Kapcsolódására a sokszögű épülethez egy, az utóbbi északkeleti sarkától 70 cm-re nyugatra érzékelhető falkiromlás/csorbázat utalhat, melynek feltárását 2018-ban kívánjuk elvégezni. A helyiség keleti falában, az Angelini által jelzett hely közelében, egy bizonyára ablakhoz köthető, trapéz alaprajzú, vakolatfoltokkal borított kávájú nyílás maradványai kerültek elő. Ennek

10. kép: A 6. helyiségből előkerült 17. századi veretmintás kályhacsempe rajza

11. kép: A 6. helyiségből előkerült további kályhacsempe típusok rajzai

keleti (külső) szélessége 130 cm, míg nyugati (belső) szélessége 200 cm volt. Azonosítottunk a nyílás északi kávéjában, annak külső oldalán egy 22x17 cm alapterületű nyíláskeret fészket is. Itt a faltetőktől mért 90 cm-es mélységben egy 65 cm széles parapetfal teteje került elő. A belső oldalon végzett további 120 cm-es mélyítés során az ablakfülke alját még nem értük el. Ugyanakkor parapetfal belső oldalán a fülke teljes szélességét elfoglaló, 50 cm magasságig kibontott, minimum 35 cm mélységű félköríves alakú falkiromlás vagy omladékkal eltömődött további nyílás jelentkezett. (9. kép) Az ablaktól északra induló falazat szélessége 130 cm, míg a dél felé induló fal már 145 cm vastag. Utóbbi fal belső oldalán, a belső síktól mért 15-20 cm-re egy függőleges repedés húzódik, mely talán a szélesebb falazat utólagos, belső köpenyezésére utalhat. A terület kutatását balesetveszély miatt tovább nem folytattuk. Az eddig feltárt jelenségek eddig még nem erősítették meg az Angelini-alaprajzon látható átjáró meglétét. Így az ötszögű épület funkciója, különösen az északnyugati falban talált kulcslyuk alakú lőrés miatt, még továbbra is kérdéses.